

Mag het een klontje minder zijn
Suikertaks in Nederland, ja of nee?

Bachelor scriptie Fiscale Economie
Mei 2022

Auteur: Kathleen Martens

ANR: U640829

Scriptiebegeleider: dr. E. Westerhout

Tweede beoordelaar: dr. A. Lejour

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	4
1.1 Aanleiding.....	4
1.2 Probleemstelling.....	5
1.3 Verantwoording van de opzet.....	5
1.4 Afbakening.....	6
Hoofdstuk 2: Waarom een suikertaks in Nederland?	7
2.1 Gezondheidssituatie in Nederland.....	7
2.2 Consumptie suikerhoudende dranken in Nederland	8
2.3 Adviezen en rapporten	9
2.4 Economische redenen	10
2.5 Huidig beleid	10
2.6 Andere maatregelen.....	11
Hoofdstuk 3: Suikertaks in drie andere Europese landen	12
3.1 Suikertaks in het Verenigd Koninkrijk.....	12
3.1.1 Gezondheidssituatie en frisdrankconsumptie.....	12
3.2.1 Reden voor invoering.....	12
3.1.3 Vorm.....	13
3.1.4 Tarieven.....	13
3.1.5 Effecten.....	14
3.1.6 Andere maatregelen	15
3.2 Suikertaks in België	15
3.2.1 Gezondheidssituatie	15
3.2.2 Frisdrankconsumptie.....	16
3.2.3 Reden voor invoering.....	16
3.2.4 Vorm en tarieven	17
3.2.5 Effecten en bevindingen	17
3.3 Suikertaks Noorwegen	18
3.3.1 Gezondheidssituatie en frisdrankconsumptie.....	18
3.3.2 Reden voor invoering.....	18
3.3.3 Vorm.....	18
3.3.4 Tarieven	19
3.3.5 Effecten.....	20
3.3.6 Bijkomende effecten	20
3.3.6 Andere maatregelen	20
Hoofdstuk 4: Hoe dient een suikertaks er in Nederland uit te komen zien?	21
4.1 Resultaten uit andere landen	21
4.2 WHO-onderzoek	23
4.3 Suikertaks in Nederland.....	23
4.3.1 Vorm.....	23
4.3.2 Tarief	24
4.4 Punten van kritiek.....	24
Hoofdstuk 5: Kosten en implementatie	26

<i>5.1 Kosten voor invoering</i>	26
<i>5.2 Economische opbrengsten van een suikertaks</i>	26
<i>5.3 Implementatie van een suikertaks</i>	26
<i>5.4 Stijgende zorgkosten zonder maatregelen</i>	27
Hoofdstuk 6: Conclusie	28
Bibliografie	30

Hoofdstuk 1: Inleiding

1,1 Aanleiding

Suiker, iets wat we allemaal, vaak dagelijks, consumeren. Suiker is een zoete stof die tot de koolhydraten behoort, het geeft het stofje dopamine aan onze hersenen af wat ons een gevoel van beloning geeft, waardoor mensen zich na het consumeren van suiker fijner voelen. Het is dan ook in ontzettend veel producten, zoals frisdranken, snoep en chocolade, verwerkt. Deze producten zijn makkelijk verkrijgbaar, vaak goedkoop en overal om ons heen te vinden en worden dan ook veel geconsumeerd.

Momenteel bedraagt de gemiddelde suikerinname van een volwassene in Nederland 108 gram suiker per dag. Deze hoge suikerconsumptie heeft tot gevolg dat veel Nederlanders te maken krijgen met overgewicht of obesitas. Dit is niet alleen in Nederland een probleem, maar wereldwijd kampen veel mensen met een te zwaar gewicht. Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) hadden in 2016 1,9 miljard mensen wereldwijd overgewicht, waarvan meer dan 650 miljoen mensen obesitas (World Health Organization, 2021). De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OECD) sprak in 2017 over een 'obesity epidemic'.

In Nederland is op dit moment ongeveer 50% van de volwassene te zwaar. Overgewicht en obesitas kunnen leiden tot andere ernstige gezondheidsproblemen. Het vergroot bijvoorbeeld de kans op ziekten als hart- en vaatziekten en op diabetes type 2. Bij 15% van de mensen die lijden aan hart- en vaatziekten is de oorzaak overgewicht en obesitas geweest. Voor diabetes geldt dat overgewicht en obesitas verantwoordelijk is voor zelfs 40% van de gevallen (RIVM, 2020). Het is hoog tijd dat maatregelen genomen worden tegen de hoge suikerconsumptie in Nederland. Wanneer het consumptiepatroon onveranderd blijft, laat de trend zien dat het percentage Nederlanders met overgewicht in 2040 62 zal zijn (Ministerie van Volksgezondheid, 2018).

Een mogelijke maatregel voor het gezondheidsprobleem is de invoering van een suikertaks. Al enige tijd is dit een onderwerp dat ter discussie staat. In het coalitieakkoord dat in december 2021 gepresenteerd is, wordt aangegeven dat de belasting op suiker verhoogd gaat worden. Al 43 landen, waarvan 10 Europese landen, gingen Nederland voor en hebben al eerder een suikertaks ingevoerd.

Een suikertaks houdt simpelweg in dat er een extra belasting geheven wordt op suikerrijke producten. Voor deze maatregel zullen verschillende keuzes gemaakt moeten worden. Keuzes zoals: op welke producten moet de taks gelden, welk tarief zal worden toegepast, op welk moment in de keten wordt de belasting geheven et cetera. Deze keuzes zullen gemaakt moeten worden door verschillende partijen, waarvoor een juiste samenwerking is van belang is.

Het invoeren van een suikertaks vereist een juiste aanpak. In deze scriptie zal onderzocht worden hoe een suikertaks in Nederland het beste vormgegeven kan worden en welke kosten en opbrengsten hierbij verwacht kunnen worden. Aan de hand van een analyse van drie andere Europese landen waar al eerder een suikertaks is ingevoerd, kan worden bepaald welke keuzes voor Nederland effectief zullen zijn. Vervolgens wordt in kaart gebracht met welke kosten van invoering rekening moet worden gehouden en welke opbrengsten verwacht kunnen worden. Het onderzoek eindigt met een conclusie waarin benoemd wordt of Nederland een suikertaks zal moeten invoeren en op welke wijze deze vormgegeven zal moeten worden.

1.2 Probleemstelling

De probleemstelling in deze scriptie luidt als volgt: ‘Hoe dient een mogelijke suikertaks in Nederland eruit te komen zien en in hoeverre wegen de opbrengsten van een suikertaks op tegen de verwachte kosten van de implementatie en uitvoering ervan.’

In het onderzoek breng ik in kaart hoe een mogelijke suikertaks er in Nederland uit zou moeten komen zien. Hiervoor ga ik allereerst drie andere Europese landen analyseren die al eerder een suikertaks hebben ingevoerd. De landen die worden behandeld, zijn het Verenigd Koninkrijk, België en Noorwegen. Voor de analyse breng ik in kaart welke vorm en tarieven de suikertaks in deze andere landen heeft om tot slot de effecten en opbrengsten na invoering te vermelden. Aan de hand van deze cijfers en resultaten, bepaal ik welke vorm en tarieven Nederland het beste kan hanteren en welke belangrijke punten daarbij in acht moeten worden genomen.

Na deze bevindingen verwerkt te hebben, wil ik nagaan wat de verwachte kosten voor invoering van een suikertaks zullen zijn en welke belastingopbrengsten verwacht kunnen worden.

Tot slot wordt deze analyse afgerond met een conclusie waarin een wordt benoemd of Nederland een suikertaks dient in te voeren, op welke manier deze vormgegeven zal moeten worden en welke kosten en opbrengsten verwacht kunnen worden.

1.3 Verantwoording van de opzet

Het onderzoek begint met een introductie van het onderwerp. Hierin behandel ik wat de aanleiding is geweest voor de keuze van het onderwerp, wat de probleemstelling is en binnen welke kaders het onderzoek zal worden uitgevoerd.

Hierna volgt hoofdstuk 2. Hierin wordt de eerste onderzoeksvraag behandeld, die als volgt luidt: ‘Waarom een suikertaks in Nederland?’. Dit is het startpunt voor mijn analyse. Voornaamste redenen voor een invoering zijn de hoge percentages overgewicht en obesitas binnen Nederland. Deze cijfers

zijn afkomstig van bronnen als het CBS en het RIVM. Om een beeld te krijgen van de huidige situatie wordt gebruik gemaakt van een aantal grafieken die duidelijk de ontwikkelingen in cijfers over de jaren heen laten zien. Verder zal worden benoemd wat is aangeraden in eerdere adviezen en rapporten van onder andere de Wereldgezondheidsorganisatie en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Hoofdstuk 3 bestaat uit een analyse van de suikertaks in de al eerder genoemde Europese landen. Het RIVM heeft in 2020 een rapport uitgebracht waarin een vergelijking wordt gemaakt tussen drie Europese landen, welke een suikertaks hebben ingevoerd. Veel informatie voor de analyse van het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen is afkomstig uit dit rapport. Daarnaast zijn de meeste cijfers, resultaten en overige informatie afkomstig uit onder andere rapporten over de leefstijl van de bevolking in deze landen en bevindingen die gepubliceerd zijn in artikelen in vaktijdschriften. Aan de hand van de resultaten uit hoofdstuk 3, behandel ik in hoofdstuk 4 hoe de suikertaks in Nederland het beste vorm gegeven kan worden. In hoofdstuk 3 blijkt dat de ene maatregel effectiever is, dan sommige andere maatregelen. In hoofdstuk 4 schets ik wat Nederland kan leren van de resultaten van de andere landen.

In hoofdstuk 5 behandel ik het laatste onderdeel van mijn probleemstelling, namelijk de mogelijke kosten die een suikertaks met zich meebrengt en welke opbrengsten verwacht kunnen worden.

Tot slot trek ik een conclusie aan de hand van de resultaten uit het onderzoek, om deze vervolgens te eindigen met mijn eigen kijk op dit onderwerp en te concluderen of een suikertaks in Nederland een effectieve maatregel is.

1.4 Afbakening

Een suikertaks kan op vele mogelijke wijzen worden vormgegeven. In de meeste landen geldt de suikertaks op voornamelijk suikerhoudende dranken, zoals frisdranken. Er is geen specifiek aangegeven suikergehalte vanaf wanneer een product behoort tot suikerhoudende dranken, maar er kan vanuit worden gegaan dat dranken en vruchtensappen die ongeveer 10 gram suiker per 100 ml bevatten tot deze categorie behoren (International Agency for Research on Cancer, 2016). Sommige landen gaan verder dan alleen deze dranken en betrekken ook producten als snoepgoed en chocolade bij deze belasting. Voor mijn onderzoek richt ik mij op een suikertaks op frisdranken.

Ik behandel drie Europese landen die al eerder een suikertaks hebben ingevoerd. De gekozen landen hebben veel overeenkomsten in gezondheidscijfers en consumptiegedrag met Nederland en daarom zullen deze geanalyseerd worden.

Hoofdstuk 2: Waarom een suikertaks in Nederland?

Enige tijd wordt er al gesproken over een mogelijke invoering van een suikertaks. Zowel in het Nationaal Preventieakkoord dat in 2018 is gepubliceerd als het Coalitieakkoord van 2021 wordt gesproken over het invoeren van een suikerbelasting. Maar waarom dient er een suikertaks in Nederland ingevoerd te worden? In komend hoofdstuk wordt antwoord op deze vraag gegeven. Hierbij wordt ingegaan op de huidige gezondheidssituatie in Nederland en de gemiddelde frisdrankconsumptie onder Nederlanders. Ook wordt het huidige beleid belicht en zullen naast gezondheidsredenen ook economische redenen benoemd worden.

2.1 Gezondheidssituatie in Nederland

Een van de meest voorkomende en belangrijkste gezondheidsproblemen in Nederland zijn overgewicht en obesitas. Obesitas is een ernstige vorm van overgewicht en wordt zelfs aangemerkt als een chronische ziekte (Pronk, 2008). Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) is obesitas een abnormale of overmatige hoeveelheid ophoping van vet wat uiteindelijk gevolgen heeft voor iemands gezondheid. Of sprake is van overgewicht en obesitas wordt vastgesteld aan de hand van de Body Mass Index, beter bekend als BMI. Voor de berekening van het BMI wordt gekeken naar het lichaamsgewicht en de lengte van een persoon. Er is sprake van overgewicht wanneer het BMI tussen de 25 en 30 ligt, wanneer dit hoger dan 30 is, is er sprake van obesitas.

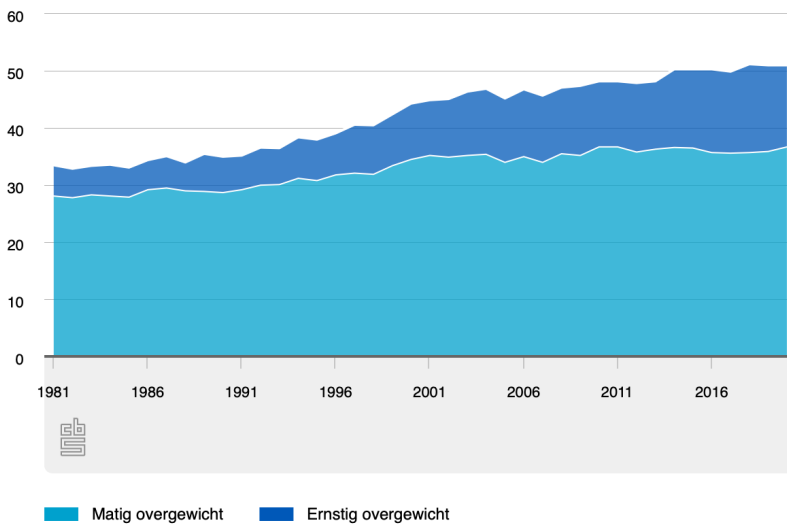
De grootste oorzaak van een te hoog BMI is slechte eetgewoonten en ongezonde voeding, waaronder een te hoge suikerinname. Wanneer te veel suiker wordt geconsumeerd, neemt het lichaamsgewicht toe en wordt er een andere energiebalans gecreëerd. Het consumeren van veel suiker gaat dan gepaard met een gemiddeld hogere calorie inname (Baam, 2017).

Wanneer sprake is van (ernstig) overgewicht is, bestaat er een grotere kans op diabetes en hartfalen. Daarnaast kan de zwaardere druk op het lichaam gewrichtsklachten veroorzaken (Máxima MC, 2018).

Uit cijfers van 2019 blijkt dat 35,4 % van de volwassenen in Nederland overgewicht heeft en 14,7% obesitas (RIVM, 2020). Ruim 50% van de volwassen Nederlanders is dus te zwaar. Dit is een enorme toename ten opzichte van begin jaren tachtig, toen dit percentage nog 33 bedroeg (CBS, 2018). Belangrijke oorzaak van deze toename is een verandering van de leefstijl van mensen en dat veel ongezonde en suikerhoudende producten op meer plekken verkrijgbaar zijn. Onderstaande grafiek laat deze stijging zien:

Overgewicht

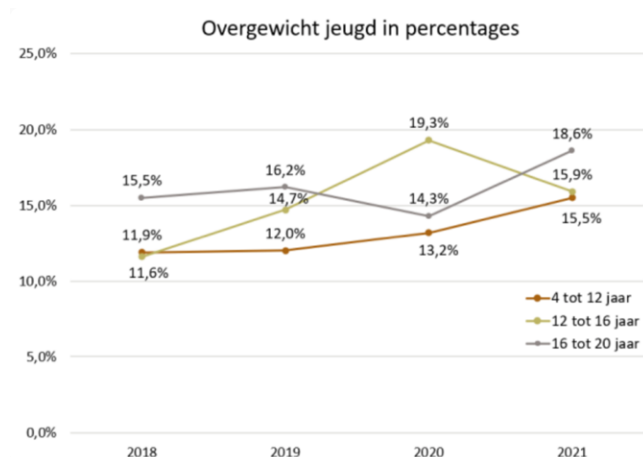
% personen van 20 jaar of ouder

Bron: (CBS, 2021).

Naast volwassenen hebben ook veel kinderen en jongeren te maken met een te hoog BMI. In 2021 had 15,5% van de kinderen tussen de 4 en 12 jaar overgewicht en bij jongeren tussen de 12 en 16 jaar was dit 15,9% (Ince, 2022).

In onderstaande grafiek is duidelijk dat het aantal jongeren met overgewicht is gestegen. Alleen bij de leeftijdscategorie 12- tot 16- jarigen is tussen 2020 en 2021 een daling geweest, oorzaak van deze daling is onduidelijk.

Bron: (Ince, 2022)

2.2 Consumptie suikerhoudende dranken in Nederland

Het RIVM heeft tussen 2012 en 2016 een voedselconsumptiepeiling uitgevoerd om na te gaan in hoeverre het voedingspatroon van Nederlanders overeenkomt met de aanbevolen Schijf van Vijf. De Schijf van Vijf bestaat uit vijf onderdelen die allen een ander producttype voorstellen, dit is volgens het Voedingscentrum de optimale combinatie van producten voor een goede gezondheid

(Voedingscentrum, 2016). Het onderzoek is uitgevoerd bij personen tussen de 19 en 79 jaar. Uit deze peiling is gebleken dat volwassen Nederlanders gemiddeld 292 ml aan suikerhoudende dranken per dag consumeren, hiervan is 73% frisdrank. Tot suikerhoudende dranken behoren in dit onderzoek: frisdranken, vruchtensappen en suikerhoudende melk- en yoghurtproducten. Wanneer onderscheid wordt gemaakt tussen volwassen mannen en vrouwen blijkt dat mannen 348 ml suikerhoudende dranken per dag consumeren en dat dit voor vrouwen 238 ml is (RIVM, 2020).

Voor kinderen, tussen de leeftijd van 1 en 18 jaar, geldt dat zij tweemaal zoveel suikerhoudende dranken consumeren dan volwassenen. Zij drinken 594 ml per dag van deze dranken, waarbij jongens gemiddeld 636 ml drinken en meisjes 549 ml per dag (RIVM, 2020).

GGD Amsterdam heeft recent een onderzoek uitgevoerd naar het frisdrank gebruik onder jongeren. Hierbij zijn 48 Amsterdamse jongeren tussen de 12 en 16 jaar geïnterviewd en hebben 982 jongeren in dezelfde leeftijdscategorie een vragenlijst ingevuld. Uit dit onderzoek blijkt dat 71% het normaal vindt om frisdrank te drinken en dat slechts 12% (bijna) nooit frisdrank drinkt. 1 op de 3 jongeren drinkt het dan ook dagelijks en het frisdrankgebruik ligt dan ook boven de aanbevolen inname. In 2015 heeft de Gezondheidsraad een rapport 'Richtlijnen goede voeding' gepubliceerd, hierin wordt geadviseerd om zo min mogelijk suikerhoudende drank te consumeren. Het drinken van een à twee glazen suikerhoudende drank per dag kan namelijk al leiden tot een verhoogd risico op diabetes (Gezondheidsraad, 2015).

2.3 Adviezen en rapporten

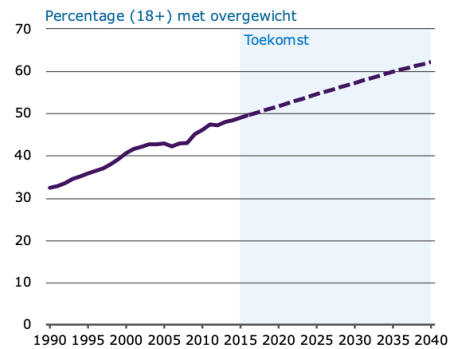
Door verschillende organisaties en instanties zijn onderzoeken gedaan naar en rapporten uitgebracht over de huidige gezondheidssituatie. Hieruit blijkt de noodzaak voor het nemen van maatregelen om de suikerconsumptie terug te dringen en daarmee het aantal mensen met overgewicht te laten dalen.

In 2018 is in Nederland het Nationaal Preventieakkoord gepubliceerd. Het Nationaal Preventieakkoord is een akkoord gesloten door de Rijksoverheid en zeker 70 maatschappelijke organisaties, dit zijn bijvoorbeeld organisaties uit de zorg en het onderwijs. In het akkoord staan afspraken en maatregelen benoemd die de nationale gezondheid moeten verbeteren. Een van de voornaamste doelen is om in 2040 de nadruk meer op preventie te leggen en minder op zorg. Om dit te bereiken moet men gestimuleerd worden om gezondere en meer bewuste keuzes te maken.

Wat betreft de situatie omtrent overgewicht is het doel om in 2040 het percentage overgewicht onder Nederlanders ouder dan 20 jaar terug te dringen naar 38% (Ministerie van Volksgezondheid, 2018). Zoals eerder benoemd is dit percentage momenteel ongeveer 50%.

Wanneer er geen preventieve maatregelen getroffen zullen worden en de gezondheidssituatie dus niet verbetert, laat de trend zien dat het percentage volwassenen met overgewicht 62 is in 2040. De grafiek geeft deze trend weer. In het

Preventieakkoord wordt als mogelijke maatregel benoemd het verlagen van het suikergehalte in frisdranken, snoep en melkproducten. In 2018 is dit akkoord gepubliceerd en het streven was toen om in 2020 25% minder verkochte calorieën in A-merk frisdranken te hebben. In 2025 zou dit al 30% minder moeten zijn (Ministerie van Volksgezondheid, 2018, p. 42).

Bron: CBS, RIVM

Het kabinet heeft in december 2021 het nieuwe coalitieakkoord 2021-2025 gepubliceerd. Een van de punten die hierin benoemd staat, is dat er een verhoging gaat komen van de belasting op suikerhoudende dranken (Coalitieakkoord 2021-2025, 2021).

Verschillende onderzoeken, rapporten en akkoorden wijzen dus op het belang van een suikertaks.

2.4 Economische redenen

Het voornaamste doel van een suikertaks is verlagen van de hoge percentages overgewicht. Naast deze belangrijke gezondheidsredenen is het ook belangrijk om een economisch argument aan te dragen. We hebben te maken met oplopende kosten van gezondheidszorg en sociale zekerheid. Momenteel bedragen de totale zorgkosten in Nederland zeker 100 miljard (Visser, 2021). Volgens een onderzoek van het RIVM beslaan de effecten van ongezonde voeding in Nederland 8,1% van de ziektebelastingen en zijn de zorgkosten van de ongezonde voeding ongeveer €6 miljard (RIVM, 2020). Wanneer geen maatregelen worden getroffen en deze trend van overgewicht en andere gezondheidsproblemen wordt voortgezet, zullen de zorgkosten alsnog blijven stijgen.

2.5 Huidig beleid

In 1992 is er in Nederland al een accijns op alcoholvrije dranken ingevoerd. Het betrof een accijns op dranken als vruchtensappen, groentesappen, mineraalwater, limonade, etc. Deze accijns is in 2014 ondergebracht in de Wet op de Verbruiksbelastingen van alcoholvrije dranken. Doel van deze maatregel was voornamelijk het genereren van belastinginkomsten. Er bestaat tegenwoordig dus al een verbruiksbelasting op deze dranken van €0,09 per liter (RIVM, 2020). De achterliggende reden

voor deze verbruiksbelasting is echter niet het verlagen van het hoge overgewicht en obesitas percentage, maar het genereren van extra belastinginkomsten. Deze belasting is daarnaast niet gerelateerd aan de hoeveelheid suiker in dranken, maar wordt bepaald aan de hand van de hoeveelheid drank die ontstaat wanneer de geconcentreerde drank klaar is om te worden gedronken. Deze verbruiksbelasting is een accijns, de consument is degene die de belasting betaald aan de verkopende partij, deze draagt de accijns vervolgens af aan de overheid.

2.6 Andere maatregelen

Naast een suikertaks zijn ook andere maatregelen mogelijk. De Raad voor Volksgezondheid en Samenleving adviseert een verbod op reclame van ongezond voedsel. Ook adviseerde zij om gemeenten bevoegdheden toe te kennen, zodat zij ongezonde ketens, zoals een snackbar, kan weren (Adviesraad: voer suikertaks in en verlaag btw op groente en fruit, 2021).

Eerder is al benoemd dat de suikerconsumptie, waaronder de frisdrankconsumptie, onder jongeren enorm hoog is. Om dit frisdrankgebruik onder jongeren af te remmen is het vanaf 2018 al niet meer mogelijk om frisdrank te kopen op scholen (Geen frisdrank met suiker meer op scholen, 2017).

Er zijn dus, naast een suikertaks, meerdere ideeën en mogelijke maatregelen om de gezondheid van de Nederlandse burger te verbeteren, het eetpatroon aan te passen en daarmee de percentages overgewicht en obesitas te laten dalen.

Hoofdstuk 3: Suikertaks in drie andere Europese landen

In veel andere Europese landen is al eerder een suikertaks ingevoerd. Het RIVM heeft onderzoek gedaan naar de vorm, de invoering en de effecten van een suikerbelasting in drie Europese landen, waaronder het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen. Daarnaast geldt ook in België al een aantal jaar een suikertaks. Komend hoofdstuk behandelt de suikertaks in deze Europese landen.

3.1 Suikertaks in het Verenigd Koninkrijk

In maart 2016 werd de Soft Drinks Industry Levy (SDIL) aangekondigd door de overheid van het Verenigd Koninkrijk. In april 2018 is deze suikertaks op frisdrank officieel in werking getreden.

3.1.1 Gezondheidssituatie en frisdrankconsumptie

Uit cijfers van 2012 blijkt dat 37% van de volwassenen in het Verenigd Koninkrijk overgewicht heeft en dat 25% lijdt aan obesitas. Dit betekent dat zeker 62% van de volwassenen te zwaar is (RIVM, 2020). Voor kinderen tussen de 2 en 15 jaar geldt dat 28% overgewicht heeft en 14% obesitas.

Daarvan blijkt de leeftijdscategorie van kinderen tussen de 11 en 15 jaar vooral veel gevallen van obesitas te kennen (Ryley, 2013).

Wat betreft de consumptie van suikerhoudende dranken, drinken volwassenen gemiddeld 286 ml aan frisdranken en fruitsappen per persoon per dag. Dit betekent dat een volwassenen in het Verenigd Koninkrijk gemiddeld twee keer zoveel suikerhoudende drank nuttigt dan aanbevolen is (L.K. Bandy, 2020). De Scientific Advisory Committee on Nutrition's (SACN) is een orgaan in het Verenigd Koninkrijk dat verschillende Britse overheidsorganisaties adviseert over voeding. De SACN heeft aangegeven dat de aanbevolen suikerinname niet meer dan 5% van de totale energie-inname van personen ouder dan 2 jaar mag zijn (Caireen Roberts, 2018). Voor kinderen tussen de 11 en 18 jaar oud blijkt de consumptie nog veel hoger te liggen. Zij consumeren gemiddeld 522 ml per dag (RIVM, 2020). Dit is gemiddeld drie keer meer dan de aanbevolen hoeveelheid (L.K. Bandy, 2020).

3.2.1 Reden voor invoering

Reden van invoering van de SDIL is met name de te hoge frisdrankconsumptie onder burgers binnen het Verenigd Koninkrijk. Het voornaamste doel van de SDIL was voor de frisdrankindustrie om het suikergehalte in de producten te verlagen en de grootte van de producten te verkleinen (Peter Scarborough, 2020).

De SDIL is daarnaast onderdeel van het Childhood Obesity Plan, dit is een plan voor het tegengaan en verminderen van overgewicht en obesitas onder kinderen. Het doel van dit plan was om in 2020 het suikergehalte met 20% verlaagd te hebben in producten die bijdragen aan de suikerconsumptie van jongeren tot 18 jaar (UK Governant, 2017).

3.1.3 Vorm

In het Verenigd Koninkrijk is ervoor gekozen de belasting te heffen bij de fabrikanten en de importeurs van frisdrank. Het betreft een belasting op het suikergehalte in dranken, hoe meer suiker per liter, hoe hoger de belasting is. Deze belasting in het Verenigd Koninkrijk geldt alleen op dranken die toegevoegde suikers bevatten, hiertoe behoren frisdranken. De belasting geldt niet op dranken waaraan alleen zoetstoffen zijn toegevoegd. Voornamelijk fabrikanten van A-merk frisdranken, hebben naar aanleiding van de suikertaks hun verkoopprijzen verhoogd, waardoor de belasting doorgevoerd is naar de consument (RIVM, 2020).

In maart 2016 is de suikertaks al aangekondigd en in april 2018 is deze ingevoerd, dit gaf de fabrikanten de tijd om hun frisdranken aan te passen en het suikergehalte te verlagen (Christina H. Buckton, 2019).

3.1.4 Tarieven

Het btw-tarief op voedsel in het Verenigd Koninkrijk is 0%. Voor de berekening van de suikertaks, gebruikt het Verenigd Koninkrijk staffels. Aan de hand van het aantal gram suiker in een frisdrank, wordt bepaald hoeveel belasting betaald moet worden. Het Verenigd Koninkrijk is daarmee het eerste land ter wereld dat gebruik maakt van staffels voor de tarieven van de suikertaks (L.K. Bandy, 2020). Er zijn twee staffels. De lage staffel geldt voor producten die 5 tot 8 gram suiker per 100 ml bevatten, het hierbij geldende tarief bedraagt omgerekend €0,20 per liter. De hoge staffel geldt voor producten die meer dan 8 gram suiker per 100 ml bevatten en het tarief voor deze staffel is €0,27 per liter (L.K. Bandy, 2020).

3.1.5 Effecten

Uit het onderzoek van het RIVM is gebleken dat het aanbod dranken met een hoog suikergehalte aanzienlijk is gedaald en dat daarentegen het aanbod van dranken met een laag suikergehalte is gestegen (RIVM, 2020). Ook hebben fabrikanten het suikergehalte in dranken weten te verlagen (L.K. Bandy, 2020). Fabrikanten hebben het suikergehalte met gemiddeld 1,1 gram per 100 ml weten te verlagen in 2 jaar tijd (Peter Scarborough, 2020). Een daling van gemiddeld 28,2% tot 34% (RIVM, 2020). Daarnaast is het aandeel frisdranken dat meer dan 5 gram suiker per 100 ml bevat, gedaald van 49% naar 15% tussen 2015 en 2019 (Peter Scarborough, 2020). Opvallend is dat het suikergehalte in frisdranken met minder dan 5 gram suiker is toegenomen. Frisdranken met een suikergehalte tot 5 gram per 100 ml behoren niet tot de suikertaks en fabrikanten hebben deze dranken zo geherformuleerd dat het aandeel suiker in deze dranken is toegenomen, tot net onder de grens van 5 gram (RIVM, 2020). Het doel om de hoeveelheid suiker in frisdrank met een hoog suikergehalte te verlagen is weliswaar bereikt, maar daarentegen is in de frisdranken met weinig suikers het suikergehalte toegenomen.

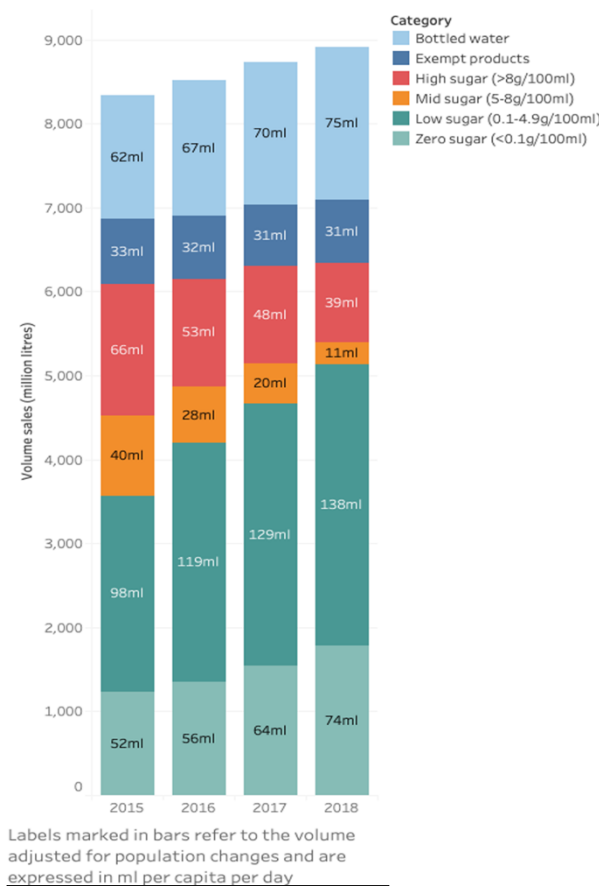
Wat betreft het veranderen en verkleinen van de grootte van de producten zijn er weinig veranderingen gemeten. Ook is het aantal producten dat onder deze suikertaks viel ongeveer op hetzelfde niveau gebleven (Peter Scarborough, 2020).

Wat een heel duidelijk effect is, is dat vanaf de aankondiging in 2015 tot de invoering van de suikertaks in 2018 er een toename is geweest van de verkoop van suikerhoudende dranken die net buiten de suikerbelasting vallen. Dit zijn suikerhoudende dranken die minder dan 5 gram suiker per 100 ml bevatten en de ‘zero’ varianten van frisdranken.

De verkoop van frisdranken waarop de suikertaks wel geldt, is daarentegen met ongeveer 50% afgenomen. Mensen zijn dus in plaats van deze frisdranken overgestapt naar consumptie van ‘gezondere’ frisdranken of de zero-varianten (RIVM, 2020).

Het figuur hiernaast geeft aan hoeveel milliliter suikerhoudende dranken per persoon per dag worden geconsumeerd. De rode en oranje gekleurde onderdelen van de kolommen geven de

consumptie weer van dranken die onder de suikertaks vallen. Hierin is duidelijk een afname te zien van de consumptie in 2018 ten opzichte van de consumptie in 2015. Daarnaast is ook duidelijk een toename te zien in dranken met een suikergehalte van net onder de 5 gram suiker per 100 ml (L.K. Bandy, 2020). Aan de hand van deze gegevens kan worden gesteld dat binnen de periode van

Bron: (L.K. Bandy, 2020)

aankondiging van de suikertaks tot invoering hiervan, de consumptie van suikerhoudende dranken aanzienlijk is afgenomen.

Gesteld kan worden dat het doel in het Verenigd Koninkrijk is bereikt. Deze belasting op suiker werd ingesteld om ervoor te zorgen dat fabrikanten het suikergehalte in hun dranken zouden verlagen, wat de gewenste afname was, is onduidelijk. Gebleken is in ieder geval wel dat het aantal gram suiker per 100 ml aanzienlijk is gedaald. Ook is de verkoop van dranken met een suikergehalte boven de 5 gram per 100 ml afgenomen. Positieve gezondheidseffecten zijn daarentegen nog moeilijk waar te nemen. De suikerbelasting is pas in 2018 ingevoerd, wat nog te recent is om effecten te kunnen meten, het betreffen langetermijneffecten.

3.1.6 Andere maatregelen

Vrij recent heeft het Verenigd Koninkrijk nieuwe maatregelen ingevoerd die naast een suikertaks ook moeten bijdragen aan een betere gezondheid. Voorheen had de helft van alle reclames betrekking op voedsel, daarom is er besloten dat er na 9 uur 's avonds geen reclames meer getoond mogen worden van ongezond voedsel, zoals frisdranken, snoep, chips et cetera (NOS, 2021). Ook is het verboden om snoep en andere ongezonde producten aan te bieden bij de kassa's in supermarkten.

3.2 Suikertaks in België

Als tweede land, ga ik in op België. Buurland van Nederland en heeft in 2015 al een heffing op suikerhoudende dranken ingevoerd.

3.2.1 Gezondheidssituatie

In 2014 heeft er in België een Voedselconsumptiepeiling plaatsgevonden, waaruit blijkt dat ook onder de Belgische bevolking veel mensen overgewicht en obesitas hebben. Uit dit onderzoek blijkt dat 45% van Belgische bevolking tussen de 3 en 64 jaar een te hoog BMI heeft. 29% hiervan zit in de categorie overgewicht en 16% valt onder de categorie obesitas (Lebacqz, 2015). Daarbij ligt het percentage overgewicht bij mannen hoger dan bij vrouwen, dit is respectievelijk 33 en 25. Het aantal personen met een te hoog BMI stijgt naarmate iemand ouder wordt, daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat het percentage mensen met overgewicht daalt, naarmate het opleidingsniveau hoger is (Lebacqz, 2015). Percentages overgewicht en obesitas onder kinderen en jongeren zijn nader weergegeven in onderstaande tabel:

	3 t/m 5-jarigen	6 t/m 9-jarigen	10 t/m 13-jarigen	14 t/m 17-jarigen
Percentage overgewicht	11%	12,4%	15%	12%
Percentage obesitas	3%	4%	4%	5,4%

Bron: (Lebacqz, 2015)

3.2.2 Frisdrankconsumptie

In 2014 is er een rapport uitgebracht waarbij leefgewoonten worden genoemd die invloed hebben op de gezondheid. Hiervoor hebben in 2013 5.000 huishoudens een gezondheidsenquête ingevuld, dit was de vijfde enquête uit de reeks. Sinds 1997 worden deze enquêtes regelmatig afgenomen onder Belgische huishoudens.

Uit dit onderzoek is gebleken dat 26% van de Belgische inwoners dagelijks frisdrank drinkt. Net als de situatie in Nederland, ligt het percentage bij mannen hoger dan bij vrouwen, respectievelijk 30 en 21.

In een rapport uit 2019 van de Hoge Gezondheidsraad is per leeftijdscategorie bepaald wat dagelijks de gemiddelde inname van suikerhoudende dranken is. Binnen de leeftijdscategorie 18-39-jarigen is de gemiddelde inname van gesuikerde dranken ruim 213 ml per dag. Voor mannen geldt dat dit gemiddeld 277 ml per dag is en voor vrouwen is dit gemiddeld 150 ml per dag. Voor de categorie 40-64-jarigen is de gemiddelde consumptie ruim 89 ml per dag, dit is beduidend lager dan de eerder benoemde leeftijdscategorie. De gemiddelde inname bij mannen en vrouwen is respectievelijk 121 ml per dag en 58 ml per dag (Hoge Gezondheidsraad, 2019). Wat bij volwassenen opvalt is dat naarmate de leeftijd stijgt de gemiddelde consumptie van suikerhoudende dranken daalt.

Voor kinderen en jongeren van 3 tot 18 jaar is de gemiddelde suikerinname voor jongens ongeveer 193 ml per dag en voor meisjes ongeveer 143 ml per dag. Voor kinderen tussen 10 en 18 jaar is de suikerinname aanzienlijk hoger dan bij jongere kinderen (Hoge Gezondheidsraad, 2019).

In onderstaande tabel zijn alle cijfers overzichtelijk weergegeven, waarbij getallen zijn uitgedrukt in milliliter per dag per persoon

	3-5 jaar	6-9 jaar	10-13 jaar	14-17 jaar	18-39 jaar	40-64 jaar
Man	86	159	234	294	277	121
Vrouw	80	127	172	196	150	58

3.2.3 Reden voor invoering

De voornaamste reden voor het invoeren van een suikertaks is geweest, het stimuleren van een gezonder voedingspatroon en het bestrijden van gezondheidsproblemen en zogenoemde ‘welvaartsziekten’ (Gompel, Een suikertaks, werkt dat nu echt?, 2017). In de vorige paragraaf is

gebleken dat de suikerconsumptie hoog ligt. Het Vlaams Instituut Gezond Leven is voorstander van een suikertaks op frisdrank, dit is van belang om de percentages mensen met overgewicht en obesitas te laten dalen. Het instituut ziet een suikertaks als onderdeel van een breder preventief gezondheidsbeleid en beweert dat deze alleen zinvol is, wanneer de opbrengsten van de taks gebruikt worden voor dit beleid (Vlaams Instituut Gezond Leven, 2022).

3.2.4 Vorm en tarieven

België heeft in 2015 een extra heffing ingevoerd op suikerhoudende dranken van €0,03 per liter (Vlaams Instituut Gezond Leven, 2022). In 2017 is de suikerbelasting uitgebreid en geldt er ook een suikertaks op frisdranken zonder suiker. Hiertoe behoren frisdranken die in plaats van suiker een vervangend product bevatten, een voorbeeld is de zero-variant van een frisdrank. Deze producten zouden consumenten net zoals frisdranken met suiker, aan kunnen zetten tot consumptie van zoetstoffen (Gompel, Een suikertaks, werkt dat nu echt?, 2017). Het plan in 2017 was om de suikertaks nog verder te verruimen en alle suikerrijke producten te belasten, deze verruiming is echter niet doorgevoerd. De verregaande maatregel zou de koopkracht van gezinnen namelijk te erg beïnvloeden (Gompel, Een suikertaks, werkt dat nu echt?, 2017). Wel zijn in 2017 de tarieven van de suikertaks verhoogd. Voor dranken met toegevoegde suikers of zoetstoffen geldt nu een tarief van €0,119 per liter (Eckert, 2021). De suikertaks wordt geheven over de eindproducten, die dus door consumenten in de winkel worden gekocht.

3.2.5 Effecten en bevindingen

Wat al vrij snel na invoering van de suikertaks in 2015 duidelijk werd, is dat de heffing van €0,03 te laag is om het consumptiegedrag van burgers te sturen en te veranderen. Belgen drinken nog evenveel frisdranken, alleen zijn dit vaker B-merken in plaats van A-merken (NOS, 2016). Volgens toenmalig Minister van Volksgezondheid Maggie de Block is de suikertaks in 2015 te snel ingevoerd en is weinig rekening gehouden met adviezen en rapporten van experts (Mertens, 2021).

De tariefverhoging van 2017, blijkt ook weinig effect te hebben. Cijfers uit 2019 tonen aan dat 20,4% van de Belgen nog steeds dagelijks frisdrank consumeert en dit is veruit het hoogste percentage binnen Europa (Eurostat, 2021).

Bron: (Eurostat, 2021).

ec.europa.eu/eurostat

Wat betreft de belastingopbrengsten zijn deze echter wel zichtbaar. In 2015 is ruim 55 miljoen euro aan opbrengsten gegenereerd en na de tariefverhoging in 2017 heeft de suikertaks in 2018 zelfs 175 miljoen opgebracht (Bacq, 2021).

Duidelijk is dat de suikertaks tot nu toe vooral de overheid veel opbrengsten heeft opgeleverd. De gewenste effecten zijn echter nog niet gemeten. België was in 2019 het land wat de meeste frisdrank consumeerde per dag, ondanks dat er een suikertaks gold. Wel is een duidelijk bijkomend effect, dat Belgen na de invoering vaker afreizen naar het buitenland om net over de grens frisdranken in te kopen (Decroubele, 2019).

3.3 Suikertaks Noorwegen

In Noorwegen geldt al tientallen jaren een suikerbelasting. Daarnaast wordt deze belasting niet alleen over frisdranken geheven, maar is er ook een suikertaks van toepassing op producten als snoepgoed en chocolade.

3.3.1 Gezondheidssituatie en frisdrankconsumptie

Cijfers uit 2008 geven aan dat in Noorwegen 52,4% van de volwassen mannen overgewicht heeft, waarvan 22,1% obesitas. Voor volwassen vrouwen geldt dat dit respectievelijk 37,7% en 23,1% is (RIVM, 2020). Voor kinderen tussen de 2 en 19 jaar heeft 13,8% van hen overgewicht, waarvan 2,3% obesitas.

In 2017 is in Noorwegen gemeten dat volwassenen per dag gemiddeld 142 ml suikerhoudende dranken consumeren en 126 ml aan suikervrije frisdranken. Uit cijfers van 2015 blijkt dat kinderen gemiddeld 133 ml suikerhoudende dranken per dag consumeren. Daarbij drinken jonge kinderen van 4 jaar gemiddeld 50 ml per dag en 13-jarigen 200 ml (RIVM, 2020).

3.3.2 Reden voor invoering

Sinds 1922 geldt er een suikertaks op koolzuurhoudende dranken in Noorwegen. Destijds was het voornaamste doel het creëren van extra belastinginkomsten (Henley, 2019). Jaren later is deze belasting steeds meer een instrument geworden om de suikerconsumptie in Noorwegen te laten dalen. Vanaf 2001 is de suikertaks uitgebreid naar een belasting op niet-alcoholische dranken. Dit was een combinatie van de suikerbelasting op koolzuurhoudende dranken ingevoerd in 1922 en de belasting op koolzuurvrije dranken, ingevoerd in 1987 (RIVM, 2020).

3.3.3 Vorm

In Noorwegen wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten suikerhoudende dranken. Er gelden verschillende tarieven voor dranken met toegevoegde suikers of zoetstoffen en voor siropen

met of zonder toegevoegde suikers. Daarnaast is er ook nog een categorie waartoe dranken behoren op basis van fruit, bessen of groenten en die wel zoetstoffen bevatten, maar geen toegevoegde suikers (RIVM, 2020). In Noorwegen gelden de tarieven op het volume van de suikerhoudende drank. De tarieven zijn ervan afhankelijk of er wel of niet toegevoegde suikers of zoetstoffen zijn verwerkt in het product en om welk type product het gaat. De hoeveelheid van deze toegevoegde suikers of zoetstoffen in het product worden daarbij niet in aanmerking genomen (RIVM, 2020).

Naast deze belasting op dranken is er in november 2017 ook een suikertaks ingevoerd op producten die veel suikers bevatten, zoals snoepgoed en chocolade (Henley, 2019).

De suikertaks wordt geheven over de eindproducten en dus doorgevoerd naar de consument die uiteindelijk de belasting betaalt.

3.3.4 Tarieven

Het algemene btw-tarief dat in Noorwegen geldt op voedsel en dranken is 15%. Vanaf 1 januari 2018 is het tarief op niet-alcoholische dranken met 42% gestegen. Daarmee is de belasting gestegen naar een bedrag van €0,45 per liter¹. Op 1 januari 2020 is dit tarief verder verhoogd naar €0,46 per liter, maar dit is een half jaar later weer teruggebracht naar een tarief van €0,30. Dit had te maken met een herziening van de nationale begroting (RIVM, 2020).

Noorwegen belast verschillende soorten niet-alcoholische suikerhoudende dranken met verschillende tarieven. Hieronder volgt een overzicht met de tarieven per liter die golden in 2020 voor iedere categorie suikerhoudende drank:

Soort product	Tarief
Niet-alcoholische dranken met toegevoegde suikers of zoetstoffen.	€0,30
Siropen met toegevoegde suikers of zoetstoffen	€2,82
Siropen op basis van fruit en groenten zonder toegevoegde suikers	€1,01
Niet-alcoholische dranken op basis van fruit en groenten zonder toegevoegde suikers	€0,17

Cijfer afkomstig uit onderzoek RIVM (RIVM, 2020)

¹ Voor de tarieven ben ik uitgegaan van de tarieven benoemd in het onderzoek van het RIVM, zij hebben hiervoor gebruik gemaakt van de cijfers afkomstig van The Norwegian Tax Administration. In een artikel in het vaktijdschrift BMC Medicine (Bente Øvrebø, 2020), zijn iets afwijkende tarieven gegeven. Om bronnen consequent mee te nemen, ga ik uit van de tarieven uit het rapport van het RIVM.

Het tarief op suikerhoudende producten, zoals snoepgoed en chocolade is per 1 januari 2018 met 83% verhoogd naar een tarief van €3,51 per kilo (Henley, 2019).

3.3.5 Effecten

Ten opzichte van 2017 is de consumptie van suikerhoudende dranken met 10% gedaald. Waar in 2017 nog 142 ml suikerhoudende drank per persoon per dag werd gedronken, was dit in 2018 al gedaald naar 129 ml per dag. Daarnaast is de consumptie van snoepgoed en chocolade vanaf 2008 tot en met 2018 gedaald met 3 kilo per jaar (Henley, 2019). De totale suikerconsumptie is vanaf 2000 tot 2018 met 17 kg per persoon per jaar gedaald (RIVM, 2020).

3.3.6 Bijkomende effecten

Ongeveer 6,5 kilometer over de grens in Zweden, in de plaats Charlottenberg, is een van de grootste snoepwinkels ter wereld gevestigd. Zweden kent geen suikertaks en hier is de prijs van snoepgoed dan ook beduidend lager dan in Noorwegen. Het gevolg is dat inwoners massaal afreizen naar Zweden om alsnog producten met een hoog suikergehalte te kopen (Henly, 2019).

3.3.6 Andere maatregelen

Linda Granlund, divisiedirecteur van volksgezondheid in Noorwegen, laat weten dat er samenwerkingen zijn aangegaan met verschillende voedsel- en drankfabrikanten om de producten te verbeteren en daarbij de suikers in producten te verminderen. Met deze samenwerkingen is het aandeel toegevoegde suikers in frisdranken al met 30% verminderd (Henly, 2019).

Naast een suikerreductie in de frisdranken zelf, zijn er in Noorwegen ook regels opgesteld voor basisscholen en middelbare scholen om ervoor te zorgen dat kinderen gezonde voeding binnen krijgen en ook begrijpen wat gezonde voeding is (Henly, 2019).

Verder geldt er vanaf 2013 een verbod op reclame van ongezonde etenswaren en suikerhoudende dranken voor kinderen jonger dan 13 jaar (OECD, 2017).

Hoofdstuk 4: Hoe dient een suikertaks er in Nederland uit te komen zien?

In komend hoofdstuk worden de resultaten uit de analyse van de drie andere Europese landen vergeleken. Aan de hand van deze resultaten kan er een situatie voor Nederland worden geschetst en kan worden bepaald hoe een mogelijke suikertaks er in Nederland uit dient komen te zien. Belangrijke vragen hierbij zijn: ‘Waar kan Nederland van leren’ en ‘Welke vorm en tarieven zou Nederland moeten hanteren’.

4.1 Resultaten uit andere landen

In het voorgaande hoofdstuk is duidelijk geworden dat een suikertaks op verschillende manieren vormgegeven kan worden.

In onderstaande tabel staat overzichtelijk vermeldt hoe de suikertaks in de andere landen is vormgegeven en wat de resultaten zijn geweest. Tot de categorie mensen met overgewicht, behoren personen met een BMI tussen de 25 en 30 en tot de groep obesitas behoren personen met een BMI hoger dan 30.

	Verenigd Koninkrijk	België	Noorwegen
Reden	Te hoge suikerconsumptie.	Te hoge percentages mensen met overgewicht en obesitas.	Hoge suikerconsumptie
Doel	Verlagen van het suikergehalte in frisdranken.	Gezonder voedingspatroon.	Voorheen: extra inkomsten voor overheid. Nu: ook verlaging suikerconsumptie.
Gezondheidssituatie	Volwassenen: 37% overgewicht, 25% obesitas. Kinderen: 28% overgewicht, 14% obesitas	Voor 3-64-jarigen geldt: 26% overgewicht 16% obesitas.	Volwassenen: 45% overgewicht en 22% obesitas. Kinderen: 13,8% overgewicht en 2,3 % obesitas.
Frisdrankconsumptie	Volwassenen: 286 ml/per dag Kinderen: 522 ml/per dag	Volwassenen: - 18-39 jr. 213 ml/dag - 40-64 jr: 89 ml/dag	Volwassenen: - 142 ml/dag suikerhoudende drank. - 126 ml/dag suikervrije drank

		Kinderen: 193 ml/dag	Kinderen: 133 ml/dag
Vorm	Heffing op frisdranken bij frisdrankfabrikant	Heffing op frisdranken en lichtvarianten van frisdrank.	Heffing suikerhoudende dranken afhankelijk van aanwezigheid toegevoegde suikers en zoetstoffen. Ook heffing op snoepgoed en chocolade.
Tarief	€0,20 voor frisdrank met 5-8 gr suiker per 100 ml. €0,27 voor frisdrank met > 8 gram suiker per 100 ml.	2015: €0,03/liter 2017: €0,119/liter	Niet-alcoholische dranken met toegevoegde suikers of zoetstoffen: €0,30 per liter. Snoepgoed en chocolade: €3,81 per kilo.
Effecten	Aanbod frisdranken met > 5 gram suiker per 100 ml met 34% afgenomen. Frisdrank met < 5 gram suiker per 100 ml is toegenomen. Verkoopafname van 50% voor frisdranken > 5 gram suiker per 100 ml	Geen effecten op aankoopgedrag en frisdrankconsumptie. Wel opbrengsten voor overheid.	Consumptie suikerhoudende drank met 10% gedaald. Consumptie snoepgoed en chocolade tussen 2008 en 2018 gedaald met 3 kilo/per persoon/per jaar. Suikerconsumptie tussen 2000 tot 2018 gedaald met 17 kilo/per persoon/per jaar.

Wat opvalt in de andere landen:

1. Verenigd Koninkrijk

- Het Verenigd Koninkrijk maakt als enige land gebruik van staffels voor de tarieven. Hoe lager de hoeveelheid suiker, hoe lager de belasting.
- Deze manier van heffen heeft ervoor gezorgd dat producenten de frisdranken hebben geherformuleerd, waarmee het suikergehalte in dranken is gedaald.

2. België

- Het tarief dat in 2015 is ingevoerd, was dusdanig laag dat geen effecten konden worden gemeten. Ook na de verhoging van het tarief in 2017 is de frisdrankconsumptie niet afgenomen en het aankoopgedrag onveranderd gebleven.

3. Noorwegen

- De suikertaks in Noorwegen geldt op een breed aanbod van producten. De belasting geldt op zowel frisdranken als andere suikerhoudende dranken welke toegevoegde suikers en zoetstoffen bevatten. Daarnaast geldt de belasting ook op snoepgoed en chocolade.
- In vergelijking met het Verenigd Koninkrijk en België is, zijn de tarieven in Noorwegen hoger.
- Door het hoge tarief zijn er ook veel effecten gemeten. De suikerconsumptie is aanzienlijk gedaald.

4.2 WHO-onderzoek

Op 5 en 6 mei 2015 is er vanuit de Wereldgezondheidsorganisatie een technical meeting georganiseerd naar aanleiding van het rapport: Fiscal Policies for Diet and Prevention of Noncommunicable Diseases. Deze meeting is georganiseerd, omdat veel landen vragen hadden over het ontwerpen en implementeren van fiscale maatregelen die betrekking hebben op voedingskeuzes van mensen. Duidelijk is geworden dat er bewijs is dat belasting op suikerhoudende dranken leidt tot een vermindering van de consumptie hiervan. Volgens onderzoekers van dit rapport is het daarbij van belang dat de verkoopprijs van deze dranken met zeker 20% stijgt (World Health Organization, 2015).

4.3 Suikertaks in Nederland

In volgende paragraaf staat benoemd welke overwegingen gemaakt moeten worden voor het invoeren van een effectieve suikertaks.

4.3.1 Vorm

Nederland zou een suikertaks moeten invoeren op frisdranken. Frisdranken bevatten veel toegevoegde suikers, welke het slechtst zijn voor iemands gezondheid. Daarnaast is de gemiddelde frisdrankconsumptie onder Nederlanders te hoog.

Voor verdere analyse ga ik specifiek in op de cijfers en prijzen van Cola, dit is namelijk de meest gedronken frisdrank in Nederland (Cola meest gedronken frisdrank, 2018). Een fles Coca-Cola bevat 10,6 gram suiker per 100 ml (Diabetesfonds, z.d.), dit is gelijk aan bijna 3 suikerklontjes per 100 ml.

Een suikerbelasting kan worden geheven over het eindproduct of bij de frisdrankfabrikanten. Wanneer wordt gekozen voor een belasting bij de frisdrankfabrikanten, is het gevolg dat verwacht kan worden dat de fabrikanten het suikergehalte in hun frisdranken zullen verlagen, waardoor de consument

uiteindelijk minder suikers consumeert. In het Verenigd Koninkrijk is gebleken dat deze maatregel zeer effectief is. Het aandeel frisdranken met meer dan 5 gram suiker per 100 ml is met 34% afgenomen en de consumptie van deze frisdranken is met 50% afgenomen.

Daarentegen heeft een belasting op het eindproduct ook positieve effecten. In Noorwegen is gebleken dat een extra heffing op frisdranken en andere suikerhoudende dranken de suikerconsumptie met 10% heeft laten dalen.

Gesteld kan worden dat beide varianten positieve effecten hebben. Naar mijn mening zou er in Nederland een suikertaks op het eindproduct ingevoerd moeten worden. Het uiteindelijke doel van een suikertaks is de leefstijl van Nederlanders verbeteren en eetgewoontes veranderen. Een prijsverandering van het eindproduct kan een consument direct aanzetten een andere, gezondere keuze te maken. Het is daarbij van belang dat het een aanzienlijke prijsverandering betreft.

4.3.2 Tarief

Zoals eerder al duidelijk is geworden, is het van belang dat het tarief van een suikertaks niet te laag moet zijn. In België gold vanaf 2015 een tarief van €0,03 per liter frisdrank, omdat dit lage tarief niet tot veranderingen in het aankoopgedrag van consumenten leidde, werd het tarief in 2017 verhoogd naar €0,119. Ook na deze verhoging zijn geen veranderingen gemeten. Het tarief zal dus nog hoger moeten zijn. In het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen zijn de tarieven hoger dan het tarief in België, in deze landen zijn dan ook duidelijk effecten gemeten.

Het onderzoek van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft aangetoond dat een suikertaks van 20% het meest effectief zal zijn. Momenteel is de gemiddelde prijs van een liter Coca-Cola in Nederland €1,52, wanneer het advies van de WHO wordt opgevolgd en een suikertaks van 20% geldt, zal deze prijs stijgen naar €1,82 per liter. Dit betekent dus een belastingtarief van €0.30 per liter cola. In Noorwegen hanteren ze ook een tarief van €0,30 per liter, maar aan de hand van de resultaten uit het Verenigd Koninkrijk weten we dat een lager tarief ook positieve gevolgen heeft.

De prijselasticiteit voor suikerhoudende frisdranken in Nederland ligt tussen de -0,9 en -1.3. Dit betekent dat er bij toepassing van een prijsstijging van 10% er 9% tot 13% minder frisdrank gekocht zal worden (Voedingscentrum, 2020). Aan de hand van deze gegevens, zou een prijsstijging van €0,15 per liter de frisdrankconsumptie evenveel kunnen laten afnemen als in Noorwegen. Toch is naar mijn mening een hoger tarief nodig om naast een daling van de consumptie ook daadwerkelijk een daling in de percentages overgewicht en obesitas terug te zien. Het beleid in België heeft aangetoond dat een laag tarief geen effecten vertoont.

4.4 Punten van kritiek

Een suikertaks is in feite regressief. Mensen met lage inkomens zijn vaak degene die ongezonde producten kopen, omdat deze vaak ook goedkoper zijn. Door een suikertaks in te stellen wordt juist

deze groep het hardst getroffen. Daarom zou het een goede andere maatregel zijn om naast een suikertaks op ongezonde suikerhoudende dranken, een subsidie of een verlaagd btw-tarief toe te passen op gezonde producten, zoals groenten en fruit.

Verder ontstaat er ook het gevaar van verschuiving naar substituten, wanneer een suikertaks alleen op frisdranken zou gelden. Ook zijn er naast suikerhoudende dranken, nog veel andere producten die veel suikers bevatten, zoals snoepgoed. Het meest efficiënt zou zijn als ook op deze producten een extra heffing op geldt.

Daarnaast kan er een situatie ontstaan waarin mensen net over de grens boodschappen zullen gaan doen. (Gompel, Een suikertaks, werkt dat nu echt?, 2017). Dit probleem is al zichtbaar geworden in de situatie van België en Noorwegen, waar de Noren net over de grens in Zweden veel suikerhoudende producten inkopen. Voor Nederlanders is er een mogelijkheid om uit te wijken naar Duitsland, hier geldt namelijk nog geen belasting op suiker. Een oplossing voor dit laatste probleem zou zijn om op Europees niveau een suikertaks in te voeren en gezamenlijk beleid hierop toe te passen, dit vergt echter een veel uitgebreider onderzoek, waarvoor deze scriptie te weinig ruimte biedt.

Hoofdstuk 5: Kosten en implementatie

In Nederland gaat het al een aantal jaren over een mogelijke suikertaks. Het is daarbij belangrijk in kaart te brengen wat de kosten en opbrengsten van de maatregel zullen zijn en op welke termijn deze belasting geïmplementeerd zou kunnen worden. Het is ook belangrijk om in te gaan op de situatie wanneer er niet wordt ingegrepen en wat dit voor effect heeft op de zorgkosten.

5.1 Kosten voor invoering

Volgens de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving zou 1,7 miljard euro een goed budget zijn om te starten met het doen van investeringen voor het aanpakken van de gezondheid (Adviesraad: voer suikertaks in en verlaag btw op groente en fruit, 2021). Onder deze investeringen valt het invoeren van een suikertaks. Daarnaast worden de administratieve kosten die aan de invoering van een suikertaks kunnen worden toegerekend, geschat op €37 miljoen (M. Jevdjevic, 2019).

5.2 Economische opbrengsten van een suikertaks

Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat een suikertaks van 20% het gewenste effect van een daling in de consumptie van frisdrank bereikt. Wanneer wordt gerekend met een taks van 20%, zullen naar verwachting de belastingopbrengsten op 3,5 miljard worden gesteld, zolang de belasting geldt (M. Jevdjevic, 2019). Zoals in hoofdstuk 4 besproken, staat een prijsstijging van 20% gelijk aan een tarief van €0,30 per liter. Toen is ook genoemd, dat een lager tarief al effecten kan vertonen. Wanneer we uitgaan van een tarief van €0,15 zullen de belastingopbrengsten lager zijn.

5.3 Implementatie van een suikertaks

Nederland heeft eerder al overwogen om daadwerkelijk een suikertaks in te voeren, maar eind 2015 werd er geen Kamermeerderheid behaald voor dit voorstel. Destijds was de reden dat het te veel technische middelen vereiste en er een grote kans was op technische problemen (NOS, 2016). De belastingdienst staat al jaren bekend om zijn verouderde ICT-systemen. Voor mogelijke belastingwijzigingen geldt dat hier een hele periode overheen gaat, voordat zij ook daadwerkelijk geïmplementeerd zijn in de computersystemen bij de Belastingdienst. Het is daarom steeds lastiger om veranderingen in de fiscale wetgeving te verwerken. Naast de trage modernisering van de verouderde systemen, kampt de Belastingdienst met een tekort aan it-medewerkers (Jansen, 2019). Om te voorkomen dat de zorgkosten onbetaalbaar worden, is het noodzakelijk om op korte termijn maatregelen te treffen. We weten inmiddels dat een suikertaks effectief is en daarom is het belangrijk dat er zo snel mogelijk zal worden besloten om de belasting ook daadwerkelijk in te voeren. Het is duidelijk dat de systemen van de belastingdienst tijd nodig hebben om een nieuwe belastingmaatregel te implementeren.

5.4 Stijgende zorgkosten zonder maatregelen

De uitgaven voor verbetering van de gezondheid onder Nederlanders zijn al jarenlang beperkt. Het gevolg hiervan is dat veel Nederlanders kampen met gezondheidsproblemen, waardoor de zorgkosten enorm zijn toegenomen. Wanneer geen maatregelen worden genomen, zullen deze zorgkosten alsmaar verder stijgen. In de podcast Vogelvlucht van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) is een interview gehouden met Marianne de Visser en Gijsbert Werner. Marianne Visser is raadslid van de WRR en Gijsbert Werner is projectcoördinator in het project Houdbare zorg. In dit project staat de houdbaarheid van de zorg centraal. Door verschillende ontwikkelingen zoals vergrijzing en de toename van het aantal chronische ziekten, staat deze houdbaarheid steeds meer onder druk. In het interview beweert Visser dat de zorgkosten in 2060 ongeveer €15.000 per persoon per jaar zullen zijn, wanneer de situatie niet verandert. Volgens Werner is het grootste probleem dat de zorgkosten harder groeien dan de economie zelf (Visser, 2021).

In 2018 kon €6 miljard van de totale zorgkosten toe worden gerekend aan ongezonde voedingskeuzes, waardoor mensen extra zorg nodig hadden (RIVM, 2020). De totale zorgkosten in 2018 in Nederland waren 77,2 miljard euro, 7,8% daarvan kon dus worden toegerekend aan het consumeren van ongezonde voeding.

Gesteld kan worden dat het verstandiger is om eenmalig kosten te maken voor het invoeren van een belastingmaatregel ter stimulering van de gezondheid. Zorgkosten zullen anders blijven stijgen tot er een punt bereikt waarop de kosten te veel zijn gestegen en de zorg onhoudbaar wordt.

Hoofdstuk 6: Conclusie

Er is duidelijk nood aan maatregelen ter verbetering van de gezondheid in Nederland. Ongeveer de helft van de Nederlanders is te zwaar en een belangrijke oorzaak hiervan is de te hoge suikerconsumptie, waaronder een hoge frisdrankconsumptie. Volwassen Nederlanders consumeren 108 gram suiker per dag en 292 ml aan frisdrank. De frisdrankconsumptie onder jongeren is zelfs tweemaal zo hoog als de consumptie van volwassenen. Wanneer geen maatregelen worden getroffen blijft het aantal mensen met overgewicht en obesitas alsmaar stijgen.

Aan de hand van de analyse van drie andere Europese landen en het onderzoek naar de geschatte kosten en opbrengsten voor invoering van een suikertaks heb ik antwoord kunnen geven op de volgende vraag: ‘Hoe dient een mogelijke suikertaks in Nederland eruit te komen zien en in hoeverre wegen de opbrengsten van een suikertaks op tegen de verwachte kosten voor de implementatie en uitvoering ervan.’

De resultaten uit drie andere Europese landen hebben aangetoond dat een suikertaks een effectieve maatregel is, mits het juiste tarief gehanteerd wordt. In het Verenigd Koninkrijk is het suikergehalte in frisdranken en de frisdrankconsumptie afgenomen. In België was het tarief zodanig laag dat geen effecten konden worden gemeten. In Noorwegen geldt een suikertaks op meer producten dan alleen frisdrank en is het tarief hoger in vergelijking tot de andere landen. Dit heeft in Noorwegen dan ook geleid tot een serieuze afname van de frisdrankconsumptie.

Een goed startpunt voor Nederland is om een suikertaks op frisdrank in te voeren. Er kan worden gekozen om deze in te voeren bij de producenten of de belasting te heffen over het eindproduct. Beide zijn effectieve manieren gebleken. Het is vooral van belang is dat een juist tarief wordt gehanteerd. Aan de hand van de resultaten uit het Verenigd Koninkrijk, Noorwegen en de resultaten uit het onderzoek van de WHO, zal een prijsstijging van 15% tot 20% leiden tot veranderingen in het aankoopgedrag van consumenten.

Uit onderzoek is gebleken dat de administratieve kosten die samengaan met invoering van een suikertaks geschat kunnen worden op 37 miljoen euro. Wanneer geen maatregelen worden genomen, zullen de kosten voor de zorg ook zodanig stijgen, dat deze onhoudbaar worden. De opbrengsten van een suikertaks worden geschat op 3,5 miljard euro, zolang de belastingmaatregel geldt. Overtuigend kan dus worden geconcludeerd dat de opbrengsten opwegen tegen te maken kosten voor invoering van een suikerbelasting.

Naar mijn mening is het belangrijk om Nederlanders te stimuleren een gezondere leefstijl te volgen. Een suikertaks is in ieder geval een goede maatregel om de hoge suikerconsumptie te laten afnemen.

Duidelijk is geworden dat een suikertaks effectief is, wanneer deze op een juiste manier wordt vormgegeven met een passend tarief. Daarnaast zijn de kosten voor invoering beduidend lager dan de opbrengsten die deze belasting oplevert. Nederland kan er dus zeker voor kiezen om een suikertaks in te voeren. Het is echter wel van belang om te realiseren dat een suikertaks niet álles op kan lossen. Het is een gebleken effectieve maatregel, maar er is meer vereist dan alleen een belasting op suiker om de gezondheidssituatie in Nederland te verbeteren. Daarnaast zijn er ook nadelen verbonden aan een suikertaks. Het is namelijk een regressieve maatregel die vooral de lage inkomens treft en daarnaast bestaat ook het risico dat Nederlanders over de grens suikerrijke producten gaan inkopen.

Kortom, het invoeren van een suikertaks is een goede maatregel om de suiker- en frisdrankconsumptie in Nederland te laten afnemen. Deze maatregel kan echter niet het gehele gezondheidsprobleem in Nederland oplossen, maar het kan in ieder geval bijdragen aan een verbetering van de gezondheidssituatie onder Nederlanders.

Bibliografie

- Adviesraad: voer suikertaks in en verlaag btw op groente en fruit.* (2021, april 7). Opgehaald van nos.nl: <https://nos.nl/artikel/2375698-adviesraad-voer-suikertaks-in-en-verlaag-btw-op-groente-en-fruit>
- Baam. (2017, november). Suiker en overgewicht. Kenniscentrum suiker & voeding.
- Bacq, T. L. (2021, augustus 2). We grijpen nog altijd te vaak naar frisdrank. *De Standaard*.
- Bedaf, M. (2022, maart 18). *Suikertaks moet volgens wetenschappers ook gelden voor vruchtensap.* Opgehaald van nu.nl: https://www.nu.nl/eten-en-drinken/6187343/suikertaks-moet-volgens-wetenschappers-ook-gelden-voor-vruchtensap.html#coral_talk_wrapper
- Bente Øvrebø, T. B. (2020). The effects of an abrupt increase of taxes on candy and soda in Norway: an observational study of retail sales. *BMC*.
- Caireen Roberts, T. S. (2018). *National Diet and Nutrition Survey*. London: PHE publications.
- CBS. (2018, juli 4). *100 duizend volwassenen hebben morbide obesitas.* Opgehaald van CBS: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/27/100-duizend-volwassenen-hebben-morbide-obesitas>
- CBS. (2021, augustus 26). *Meer volwassenen met ernstig overgewicht tevreden met gewicht.* Opgehaald van CBS: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/34/meer-volwassenen-met-ernstig-overgewicht-tevreden-met-gewicht>
- Christina H. Buckton, G. F. (2019). A discourse network analysis of UK newspaper coverage of the 'sugar tax' debate before and after the announcement of the Soft Drinks Industry Levy. *BMC Public Health*.
- Cnossen, S. (2021, april 15). *Suikertaks: ja, maar hoe?* Opgehaald van mejudice.nl: <https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/suikertaks-ja-maar-hoe>
- (2021). *Coalitieakkoord 2021-2025.*
- Cola meest gedronken frisdrank.* (2018, juli 8). Opgehaald van nu.nl: <https://www.nu.nl/lifestyle/4084152/cola-meest-gedronken-frisdrank.html>
- Créton, R. (2019, december 12). *NOS.nl.* Opgehaald van <https://nos.nl/artikel/2316230-noren-betalen-hoofdprijs-voor-snoep-dus-gaan-ze-naar-zweeds-luilekkerland>
- Decroubele, P. (2019, augustus 12). *Cola of limonade drinken? Goed voor de schatkist.* Opgehaald van vrt: <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/08/12/suikertaks-vult-goede-schatkist/>
- Demarest S, V. d. (2014). *Gezondheidsenquête 2013, Rapport 2: gezondheidsgedrag en leefstijl.* Brussel: WIV-ISP.
- Diabetes Fonds. (sd). *Welke suiker is het gezondst?* Opgehaald van Diabetesfonds: <https://www.diabetesfonds.nl/minder-suiker/veelgestelde-vragen/welke-suiker-is-het-gezondst>
- Diabetesfonds. (z.d.). *Hoeveel suiker zit er in frisdrank?* Opgehaald van diabetesfonds: <https://www.diabetesfonds.nl/minder-suiker/hoeveel-suiker-zit-er-in/hoeveel-suiker-zit-er-in-frisdrank>
- Eckert, M. (2021, maart 12). *De Britten doen het ons voor: slimme taks op frisdrank werkt.* Opgehaald van standaard: https://www.standaard.be/cnt/dmf20210311_97728526
- Eurostat. (2021, juli 27). *How often do you drink sugar-sweetened soft drinks?* Opgehaald van ec.europa: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210727-1>

- Foodlog/NU.nl. (2016, januari 7). *NU.nl*. Opgehaald van <https://www.nu.nl/lifestyle/4194181/mexicaanse-suikertaks-dranken-heeft-gewenste-effect.html>
- Geen frisdrank met suiker meer op scholen. (2017, september 6). Opgehaald van nos.nl: <https://nos.nl/artikel/2191605-geen-frisdrank-met-suiker-meer-op-scholen>
- Gezondheidsraad. (2015). *Richtlijnen goede voeding 2015*. Den Haag: Gezondheidsraad.
- Gompel, J. v. (2017, november 22). *Een suikertaks, werkt dat nu echt?* Opgehaald van kbc.com: <https://www.kbc.com/nl/economics/publicaties/een-suikertaks--werkt-dat-nu-echt-.html>
- Gompel, J. v. (2017, november 22). *Een suikertaks, werkt dat nu echt?* Opgehaald van kbc.com: <https://www.kbc.com/nl/economics/publicaties/een-suikertaks--werkt-dat-nu-echt-.html>
- Henley, J. (2019, november 20). Sweet spot: Norwegians cut sugar intake to lowest level in 44 years. *The Guardian*.
- Henly, J. (2019, november 23). Norwegian sugar tax sends sweet-lovers over border to Sweden. *The Guardian*.
- Hoge Gezondheidsraad. (2019). *Voedingsaanbevelingen voor de Belgische volwassen bevolking met een focus op voedingsmiddelen - 2019*. Brussel: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.
- Ince, D. D. (2022, maart 18). *Cijfers over jeugd en opvoeding*. Opgehaald van nji.nl: <https://www.nji.nl/cijfers/overgewicht>
- International Agency for Research on Cancer. (2016). *Wat wordt onder 'suikerhoudende dranken' verstaan?* Opgehaald van cancer-code-europe.iarc.fr: <https://cancer-code-europe.iarc.fr/index.php/nl/12-manieren/gezonde-voeding/3125-wat-wordt-onder-quot-suikerhoudende-dranken-quot-verstaan>
- Jansen, J. (2019, mei 15). Opgehaald van tweakers.net: <https://tweakers.net/nieuws/152820/meer-dan-de-helft-van-ict-systemen-van-de-belastingdienst-is-verouderd.html>
- Koek, D. G. (sd). *Houd je lever gezond en voorkom leververvetting*. Opgehaald van gezondidee.mumc.nl: <https://gezondidee.mumc.nl/gezond-leven/houd-je-lever-gezond-en-voorkom-leververvetting>
- Kras, J. (2019, november 21). *Welingelichte Kringen*. Opgehaald van <https://www.welingelichtekringen.nl/gezond/1269984/suikertaks-werkt-in-noorwegen-laagste-suikerconsumptie-in-bijna-halve-eeuw.html>
- L.K. Bandy, P. S. (2020). Reductions in sugar sales from soft drinks in the UK from 2015 to 2018. *BMC Medicine*.
- Lebacqz, T. (2015). *Antropometrie (BMI, buikomtrek en buikomtrek/lengte verhouding)*. Brussel.
- M. Arantxa Colchero, B. M. (2016). Beverage purchases from stores in Mexico under the excise tax on sugar sweetened beverages: observational study. *BMJ*.
- M. Jevdjevic, A. T. (2019, maart 28). Miljoen gaatjes minder door belasting op frisdrank. *Public Health*, 126 -132. Opgehaald van radboudumc.nl: <https://www.radboudumc.nl/nieuws/2019/miljoen-gaatjes-minder-door-belasting-op-frisdrank>
- Máxima MC. (2018, maart 1). *Waarom dik zijn ongezond is: 8 gevolgen van obesitas*. Opgehaald van Máxima MC: <https://www.mmc.nl/obesitascentrum/nieuws/1374/8-gevolgen-van-obesitas/>

- Maas, A. v. (2018, maart 13). Welke consequenties heeft belasting heffen op suiker in frisdranken naar verwachting voor Nederland.
- Mertens, H. (2021, augustus 2). *Een op de vijf Belgen drinkt dagelijks frisdrank met suiker, en zo zijn we koploper in Europa*. Opgehaald van vrt: <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/08/02/een-op-de-vijf-belgen-drinkt-dagelijks-frisdrank/>
- Ministerie van Volksgezondheid, W. e. (2018, november). *Nationaal Preventie Akkoord*. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2020). *rapport RIVM ondezoek suikertaks*. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- nhs. (sd). Opgehaald van nhs: <https://www.nhs.uk/healthier-families/about-and-contact/>
- NHS Digital. (2013). *Health Survey for England - 2012*. England: NHS.
- NOS. (2016, juni 28). *Media: geen effect suikertaks België, wel zoet voor staatskas*. Opgehaald van nos: <https://nos.nl/artikel/2114039-media-geen-effect-suikertaks-belgie-wel-zoet-voor-staatskas>
- NOS. (2021, juni 24). *Geen reclame voor junkfood meer op Britse tv voor 21.00 uur*. Opgehaald van nos: <https://nos.nl/artikel/2386463-geen-reclame-voor-junkfood-meer-op-britse-tv-voor-21-00-uur>
- OECD. (2017). *Obesity update*.
- Peter Scarborough, V. A. (2020). Impact of the announcement and implementation of the UK Soft Drinks Industry Levy on sugar content, price, product size and number of available soft drinks in the UK, 2015-19: A controlled interrupted time series analyse. *Plos Medicine*.
- Pronk, E. (2008, december 2). *Obesitas is een ziekte*. Opgehaald van Medisch Contact: <https://www.medischcontact.nl/nieuws/laatste-nieuws/artikel/obesitas-is-een-ziekte.htm>
- Rian Pepping, V. B. (sd). *Jongeren omgeven door suiker*. Amsterdam: GGD Amsterdam.
- RIVM. (2020). *Suikertaks: een vergelijking tussen drie Europese landen*. RIVM.
- Ryley, A. (2013). *Health Survey for England - 2012*. England: NHS.
- Stichting, M. L. (2017, september). *Leververvetting*. Opgehaald van mlds.nl: <https://www.mlds.nl/ziekten/leververvetting/>
- UK Governant. (2017, januari 20). *Childhood obesity: a plan for action*. Opgehaald van gov: <https://www.gov.uk/government/publications/childhood-obesity-a-plan-for-action/childhood-obesity-a-plan-for-action>
- Visser, M. d. (2021, september 2015). Kiezen voor houdbare zorg. (P. d. Ruiters, Interviewer) Vlaams Instituut Gezond Leven. (2022). *Suikertaks en andere prijsstrategieën*. Opgehaald van GezondLeven: <https://www.gezondleven.be/themas/voeding/beleid/suikertaks>
- Voedingscentrum. (2016). *Achtergronden Schijf van Vijf*. Opgehaald van Voedingscentrum: <https://www.voedingscentrum.nl/encyclopedie/achtergronden-schijf-van-vijf.aspx>
- Voedingscentrum. (2020). *Prijselasticiteit gezond en ongezond eten*. Opgehaald van voedingscentrum: <https://www.voedingscentrum.nl/encyclopedie/prijselasticiteit-gezond-en-ongezond-eten.aspx>
- VVD, D. C. (sd). *Coalitieakkoord 2021 - 2024*.
- Wat is obesitas?* (sd). Opgehaald van medtronic.com: <https://www.medtronic.com/nl-nl/patienten/aandoeningen/obesitas.html>
- Wayenberg, S. (sd). *Is suiker verslavend?* Opgehaald van npokennis.nl: <https://npokennis.nl/longread/7485/is-suiker-verslavend#id-1>

- World Health Organization. (2015). *Fiscal Policies for Diet and Prevention of Noncommunicable Diseases*. Geneva, Switzerland: World Health Organization.
- World Health Organization. (2017). *Taxes on sugary drinks: Why do it?* World Health Organization.
- World Health Organization. (2021, juni 9). *Obesity and overweight*. Opgehaald van who: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight>